

С. М. Сілюкова,
аспірант кафедри державного управління та земельного кадастру,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

S. Silyukova,
postgraduate of department of Public administration and Cadastre, Classic Private University, Zaporozhye
CONCEPTUAL APPROACHES TO THE FORMATION AND IMPLEMENTATION
OF THE STATE STRATEGY OF THE DEVELOPMENT OF INVESTMENT POTENTIAL
OF THE REGIONS OF UKRAINE

У статті виокремлено законодавчу базу державного регулювання розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України. Визначено першочергові завдання державної інвестиційної політики. Підкреслено, що загальнодержавна політика формування розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України повинна забезпечити узгодження інтересів держави та інвесторів з врахуванням існуючого співвідношення пропозиції і попиту на ринку капіталів, реальних можливостей країни, створити такі умови господарської діяльності, які були б привабливіші від тих, що пропонують інші потенційні імпортери капіталів. Для досягнення стратегічних цілей запропоновано три етапи. Стратегічною метою першого етапу визначено відновлення довіри інвесторів до партнерів та органів державного управління щодо умов інвестиційної діяльності. На другому етапі доцільно завершити формування системи залучення інвестицій, що забезпечило б обсяги інвестицій у розрахунку на одного мешканця у конкретних визначених обсягах. Стратегічною метою третього етапу є створення інвестиційного потенціалу, основні параметри якого забезпечили б конкурентоспроможність регіону як об'єкта інвестиційної діяльності на рівні аналогічних регіонів України та сусідніх держав.

The article points out the legislative base of public regulation of the development of investment potential of the regions of Ukraine. Priorities of state investment policy defined. It is emphasized that the national policy of formation of the development of investment potential of the regions of Ukraine must ensure coordination of the interests of the state and investors, taking into account the existing correlation of supply and demand in the capital market, the real possibilities of the country, to create conditions of economic activity which would be more attractive to those who offer other potential importers of capital. To achieve the strategic objectives proposed three phases. The strategic objective of the first phase will determine the recovery of investor trust to the partners and to the bodies of public administration about the conditions of investment activity. At the second stage it is expedient to complete the formation of system of investments attracting that would provide the volume of investments in per inhabitant in certain determined volume. The strategic objective of the third phase is to create investment potential, the basic parameters which would ensure the competitiveness of the region as an object of investment activity at the level of similar regions of Ukraine and neighboring countries.

Ключові слова: державне регулювання розвитку інвестиційного потенціалу регіонів, державна стратегія.

Key words: the state regulation of development of investment potential of regions, the state strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Однією з ключових проблем у розвитку регіонів України, яка визначена у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року і потребує поетапного розв'язання, є низька їх інвестиційно-інноваційна активність [2].

Така ситуація сформована недосконалими економічними перетвореннями за часів незалежності України,

а саме у державному регулюванні регіональних інвестиційних процесів. Відсутність у минулому в інвестиційній політиці регіонального аспекту призвела до значних диспропорцій у територіальній структурі економіки, не ефективного використання переваг територіального поділу праці, природно-ресурсного та науково-виробничого потенціалу, надмірного забруднення навколишнього природного середовища у багатьох регіонах.

Недостатнє інвестування веде до втрати конкурентоспроможності національної економіки, занепаду основних фондів, спаду виробництва та збільшення собівартості продукції, що, в свою чергу, обумовлює загострення проблеми інвестиційних ресурсів, відтак — подальше недоінвестування.

У цих умовах, не відмовляючись від необхідності здійснення стабілізаційної політики, слід змістити її акцент на стабілізацію фінансового становища підприємств та сприяння акумуляції інвестиційного потенціалу регіонів України. Потреба у зниженні рівня економічних, соціальних та екологічних загроз національній безпеці вимагає забезпечення випереджаючого зростання інвестицій в реальний сектор економіки порівняно з темпами зростання валового внутрішнього продукту. Це неможливо без удосконалення механізмів державного регулювання розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед вітчизняних дослідників, які займались вдосконаленням теоретико-методологічних основ функціонування механізмів державного регулювання економіки та інвестиційних процесів, є: О. Амосов, С. Біла, В. Бодров, В. Воротін, О. Дацій, А. Дегтяр, В. Дорофієнко, М. Корецький, М. Латинін, В. Мамонова, А. Мерзляк, І. Михасюк, О. Мордвінов, О. Поважний та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових публікацій свідчить, що поряд із значною кількістю розробок з питань державного регулювання розвитку інвестиційного потенціалу регіонів, недостатньо уваги надається визначенню та обґрунтуванню підходів до формування та реалізації державної стратегії в цей сфері.

МЕТА

Метою статті є визначення та обґрунтування підходів до формування та реалізації державної стратегії регулювання розвитку інвестиційного потенціалу регіонів в Україні.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Пошук моделей державного регулювання розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України визначає необхідність використання стратегічного планування на всіх рівнях державного управління та місцевого самоврядування для розробки інвестиційних стратегій регіонального розвитку, з врахуванням пріоритетів, визначених Законом України "Про стимулювання розвитку регіонів" [1] та "Державною стратегією регіонального розвитку України на період до 2015 року" [2].

Виходячи із вищевикладеного, визначимо регіональний аспект проблеми залучення інвестицій. Відомо, що до параметрів інвестиційного клімату на макrorівні відносять характеристики політичного та економічного становища країни та соціального клімату — державну політику щодо інвестицій, традиції дотримання міжнародних угод, схильність до націоналізації іноземної власності, участь у системі міжнародних договорів, сталість державних інституцій та спадковість політичної влади, прагматичність економічної політики держа-

ви, ефективність роботи державного апарату тощо. Особливе значення мають характеристики, які впливають на рівень невизначеності інвестиційної діяльності: сталість і несуперечливість умов господарської діяльності (правової бази), стабільність економічного розвитку країни в сукупності його параметрів, толерантність соціальної складової економіки щодо інвестицій, приватної власності тощо. У двосторонніх відносинах між інвесторами і економічними суб'єктами, державними органами інвестиційний клімат конкретизується на мікрорівні.

Сьогодні для України важливо враховувати існуючі геополітичні інтереси провідних країн та їх угруповань, суперечності при обґрунтуванні власної зовнішньоекономічної стратегії, укладенні відповідних міждержавних договорів, в тому числі інвестиційних угод та угод про взаємний захист інвестицій, вступі до міжнародних союзів. Зрозуміло, що на регіональному рівні державного управління можна лише ініціювати їх підготовку або укладати міжрегіональні угоди з прилеглими до кордону сусідніми країнами в межах загальнодержавної зовнішньоекономічної політики.

Міжрегіональні угоди відіграють важливу роль у розвитку прикордонних регіонів, оскільки активізують рух товарів, послуг, людей та капіталу у прикордонних зонах. Водночас, процеси транскордонного співробітництва інколи чинять негативний вплив, який проявляється передусім у переміщенні за кордон ресурсного потенціалу, зокрема інтелектуального, трудового, інноваційного. Тому з метою мінімізації цих ризиків, а також подальшої реалізації інвестиційного потенціалу прикордонних регіонів України необхідно реалізувати заходи, спрямовані на удосконалення його інституційного середовища та розвиток кадрового забезпечення.

Сьогодні повинні бути чітко визначені першочергові завдання уряду, якими повинні стати заходами щодо формування базових умов, необхідних для реалізації інвестиційного процесу. Без їхнього створення всі спроби похвалити інвестиційний процес за допомогою заходів цілеспрямованого регулювання інвестицій, до яких відносяться пряме фінансування інвестиційних проектів, видача державних гарантій, пільгових кредитів і інших заходів, будуть неефективними. У зв'язку із цим державі необхідно реалістично подивитися на ефективність політики державного фінансування капіталовкладень. Обмежені державні кошти необхідно зосередити в тих сферах, де ніхто, крім держави, не буде здійснювати інвестиції. У той же час приватні інвестиції слід заохочувати створенням сприятливого інвестиційного клімату й продуманими податковими заходами. При цьому дії уряду повинні носити строго погоджений характер, а всі поставлені цілі й завдання повинні бути реальними й чітко виконуватися.

Першочергові завдання державної інвестиційної політики полягають в тому, щоб створити сприятливі умови для запровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку регіонів, у тому числі шляхом стимулювання внутрішніх інвесторів та залучення закордонних інвестицій через реалізацію інвестиційних проектів разом з міжнародними фінансовими організаціями, а також приватними інвесторами інших країн. Для цього потрібно:

— мобілізувати позабюджетні джерела інвестиційного фінансування, за рахунок яких в розвинених країнах забезпечується основна частина капіталовкладень в економіку;

— удосконалити бюджетну інвестиційну політику;

— розробити державну стратегію розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України.

Стратегія розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України повинна передбачати:

— забезпечення макроекономічних умов, сприятливих для ведення підприємницької діяльності в економічному просторі України, отримання прийнятної норми прибутку, стимулів утворення та нагромадження фінансових ресурсів у країні;

— спрямування ресурсів кредитно-фінансової сфери на здійснення інвестицій в реальний сектор економіки, узгодження грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики із завданнями інвестиційної стратегії;

— збільшення фінансових ресурсів населення, національних підприємств і держави та їхнього спрямування на здійснення інвестицій до реального сектора економіки;

— впровадження режиму найжорсткішої економії бюджетних коштів, підвищення їхньої ролі як макроекономічного регулятора і складової інвестиційного потенціалу;

— створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій та їхнього використання для здійснення намічених структурних зрушень, підвищення здатності національної економіки до прийняття цих інвестицій;

— притягнення у відкрити економіку капіталу, що ухиляється від оподаткування і вивезений за кордон, перекриття каналів нелегального відпливу грошей за кордон;

— відновлення та розвиток мотивації суб'єктів господарювання та населення до інвестування, спрямування інвестицій до реального сектора економіки, на здійснення позитивних структурних зрушень.

Для того, щоб пожвавити виробництво і підвищити його рентабельність, потрібні гроші на надолуження дефіциту оборотних коштів і нормалізацію платежів, а також на хоча б початкову модернізацію й освоєння конкурентоспроможних видів продукції. Умовно їх можна назвати пусковими інвестиціями. У результаті їхнього освоєння економіка повинна почати функціонувати в нормальному режимі ефективності: давати віддачу і тим самим залучати інвестиції.

Можна сказати, що зараз економіка регіонів з погляду інвестиційних процесів перебуває в пусковій стадії. Ця стадія є підготовкою до економічного підйому після певної стагнації 2013 р. Підйом економіки не зводиться тільки до зростання виробництва і ВВП. Це зростання повинне відбуватись на основі ефективного інвестиційного попиту на внутрішньому ринку. Під ефективним попитом слід розуміти платоспроможний попит, який забезпечує фінансову віддачу — ефективність інвестиції. Для пускової стадії характерні дві основні задачі:

— залучення пускових інвестицій у загальних умовах інвестиційної непривабливості;

— організаційне підготування до ефективного прийняття масштабних інвестицій.

Практика показує, що чинні підприємства не цілком готові засвоїти інвестиції. Потрібні спеціальні організаційні форми, що настроюють господарський механізм і перебудовують психологію інженерного складу на роботу в умовах ринку і на виявлення вирішальних вузлів організації, що потребують модернізації. Тобто потрібна також організаційна підготовка до результативного прийняття інвестицій.

Насамперед, стратегія повинна передбачати активні заходи із сприяння формуванню основних джерел інвестицій.

До основних джерел інвестицій відносять: кошти державного та місцевих бюджетів; власні кошти підприємств та організацій; ресурси фінансово-кредитної сфери; кошти іноземних інвесторів; кошти інвестиційних фондів; кошти населення.

На сучасному етапі розвитку економіки головним суб'єктом проведення ефективної інвестиційної політики є держава, яка є головним учасником інвестиційних відносин. Тому Стратегія повинна спиратися на заходи із забезпечення достатнього наповнення державного бюджету, гармонізації його витратної частини та орієнтуватися на підвищення ефективності використання державних коштів. Пріоритет у виборі напрямів державного інвестування має надаватися галузям, які необхідні для забезпечення життєздатності економіки і є малопривабливими для приватних інвесторів, та галузям, які створюють інфраструктуру для ділової та виробничої діяльності. Державні інвестиції слід використовувати також як засіб створення первинних умов для залучення приватних та іноземних інвестицій у пріоритетні галузі.

Щодо власних коштів підприємств та організацій, то Стратегія повинна спиратися на заходи із сприяння зростанню обсягів виробництва національних товаровиробників, зниженню рівня витрат виробництва та підвищенню його ефективності, орієнтуватись на активізацію процесів капіталотворення на підприємствах. Пріоритет у політиці стимулювання інвестиційних процесів має надаватися "точкам економічного зростання", спроможним до швидкого розвитку виробництва, формуванню фінансових ресурсів та розвитку, який матиме мультиплікаційний ефект для інших виробництв та галузей економіки. Слід стимулювати модернізацію підприємств, яка забезпечить підвищення ефективності діяльності підприємств.

Щодо ресурсів фінансово-кредитної сфери, то Стратегія повинна спиратися на пріоритетність забезпечення завдань інвестиційної й структурної політики при здійсненні заходів монетарної, валютної та фінансово-кредитної політики, орієнтуватися на утворення стимулів до спрямування акумульованих ресурсів на інвестиції в реальний сектор економіки з урахуванням визначених структурних орієнтирів. Слід забезпечити підтримку розвитку інституційних інвесторів — страхових товариств, пенсійних фондів, інвестиційних фондів, фондів ризикового страхування тощо, розвиток механізмів підвищення їхньої фінансової стійкості. Потрібні зміцнення та розвиток ринку капіталів з метою поступового перекладення на нього функцій перерозподілу інвестиційних потоків, акумулювання капіталів та інвестиційного кредитування.

Іноземні інвестиції. Стратегія повинна спиратися на забезпечення для іноземних інвесторів сприятливих умов для діяльності в економічному просторі України нарівні з українськими інвесторами, орієнтуватися на надання виражених преференцій довгостроковим інвестиційним проектам, які розраховані на подальше реінвестування частини одержаного прибутку і спрямовані у сфери економіки, визначені як пріоритетні. Одночасно потрібне сприяння підвищенню ефективності використання іноземних інвестицій, контролю за дотриманням інвестиційних зобов'язань, розробці інвестиційної політики з урахуванням інтересів потенційних інвесторів. Перспективною видається орієнтація на реімпорт "тіньових" капіталів, раніше вивезених з країни, на заохочення інвестицій до України представників української діаспори за кордоном. Слід створювати умови для розробки та реалізації спільних інвестиційних проектів на базі регіонального співробітництва.

Кошти населення. Стратегія повинна спиратися на заходи із підвищення рівня доходів населення та орієнтуватись на збільшення схильності до заощадження та акумуляції тимчасово вільних грошових ресурсів населення на потреби інвестування. Потрібне відновлення довіри населення до вітчизняних кредитно-фінансових установ та цінних паперів, стимулювання спрямування коштів населення на потреби забезпечення самозайнятості, підприємницьку діяльність, розвиток малих підприємств.

Важливою умовою економічного зростання є забезпечення інноваційного напрямку розвитку як на державному, так і на регіональному рівні. Важливим чинником розвитку інноваційної діяльності є наукове обґрунтування підходів до вибору інноваційних проектів та запровадження ефективних механізмів їх інвестиційного забезпечення. Тільки на цій основі можна забезпечити істотне підвищення конкурентоспроможності регіонів України, змінити сировинний вектор їхнього розвитку, сформований на етапі забезпечення макроекономічної стабілізації. Перехід до інноваційної моделі розвитку регіональної економіки дозволить стабілізувати та забезпечити сталий розвиток економіки держави в цілому з максимальним врахуванням та використанням місцевих природних, сировинних, інших особливостей регіонів, ефективно використати науковий, виробничий і ресурсний потенціал регіонів.

Тому державна інвестиційна політика має набути чітко вираженого інноваційного характеру, забезпечити прискорений розвиток і розповсюдження базових інновацій, які становлять технологічне ядро регіону, що визначатиме конкурентоспроможність продукції на сучасному етапі, і підготовку до своєчасного освоєння перспективних виробництв у регіонах, в яких є достатній фундаментальний наробок та ресурсно-технологічний потенціал.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Таким чином, загальнодержавна політика формування розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України повинна забезпечити узгодження інтересів держави та інвесторів з врахуванням існуючого співвідно-

шення пропозиції і попиту на ринку капіталів, реальних можливостей країни, створити такі умови господарської діяльності, які були б привабливіші від тих, що пропонують інші потенційні імпортери капіталів.

Важливим аспектом є забезпечення послідовного досягнення стратегічних цілей і виконання планових завдань, для чого виділимо декілька етапів плану: попередній (один рік); базовий (3 роки); етап розвитку (5 років).

Стратегічною метою першого етапу визначимо відновлення довіри інвесторів до партнерів та органів державного управління щодо умов інвестиційної діяльності, активніше пропонувати потенціалу регіону як об'єкта інвестиційної активності на зарубіжних ринках капіталів і, як наслідок, прискорення темпів зростання обсягів іноземних інвестицій.

На другому етапі доцільно завершити формування системи залучення інвестицій, що забезпечило б обсяги інвестицій у розрахунку на одного мешканця у конкретних визначених обсягах.

Стратегічною метою третього етапу визначимо створення інвестиційного потенціалу, основні параметри якого забезпечили б конкурентоспроможність регіону як об'єкта інвестиційної діяльності на рівні аналогічних регіонів України та сусідніх держав.

Одним з пріоритетних напрямів є підтримка регіонів, що повільно розвиваються. Стратегічною метою подолання диспропорцій у розвитку регіонів є створення ефективної системи міжбюджетних відносин, їхнє узгодження із загальною логікою змін на регіональному та місцевому рівнях, а також із пріоритетними напрямами соціально-економічного розвитку України. Досягнення стратегічної мети передбачає удосконалення нормативно-правової бази, запровадження адміністративно-територіальної реформи тощо.

Стратегічним напрямом розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України є удосконалення механізмів державного регулювання розвитку інвестиційного потенціалу на регіональному рівні. Необхідно створити дієву систему інституцій, які б мали можливість працювати на забезпечення сталого розвитку окремих територій, узгоджувати свою діяльність з іншими організаційними структурами.

Література:

1. Закон України "Про стимулювання розвитку регіонів" від 08.09.2005 № 2850-IV // Офіційний вісник України. — 2005. — № 40. — С. 25.
2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року" // Офіційний вісник України — 2006. — № 30. — С. 36.

References:

1. The law of Ukraine "On regional development stimulation" dated 08.09.2005 № 2850-IV, Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 40, p. 25.
2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2006), "Resolution "On approving of the State strategy of regional development up to 2015", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, vol. 30, p. 36.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2014 р.